Pravda u Empedokla

Empedoklés (v překladu K. Svobody) říká: „Přátelé, dobře to vím, že pravda je v slovech těch skryta, která já vyřknu; velmi však obtížná stala se lidem pravda a působí strast to, když doráží na mysl důkaz.“ (Zl. B 114 z Klementa.) Bylo by asi absurdní chtít tu pracovat s etymologickým výkladem ALÉTHEIA jako „neskrytosti“. Wilhelm Capelle (6982, S. 248) překládá: „Ich weiß ja, daß Wahrheit den Worten innewohnt, die ich verkünde.“ Je zapotřebí to zkontrolovat v řečtině (originál mám na fakultě). Zajisté ovšem nemůže platit ani to, že pravda je „uvnitř slov“, zabydlena ve slovech; tam je opravdu „skryta“. Pokud je však v řečtině užito slovesa KRYPTEIN, znamená to, že už Empedoklés si neuvědomoval etymologické konotace anebo jich prostě nedbal. Tím pravděpodobnější je ovšem, že těchto konotací nedbali tehdy lidé v běžném hovoru. (To je ostatně výsadou i povinností filosofů, aby filosofovali „z jazyka“.) – Na druhé straně podtržení skutečnosti, že pravda je (resp. stala se) lidem obtížná, může být založeno pouze na obecné zkušenosti, že pravda na nás doráží a útočí, že se domáhá toho, abychom ji uznali a respektovali, že přichází nevolána a nezvána, a že přichází, i když je nechtěná, nežádoucí a odmítaná. Pravda také leckdy „bolí“; a jestliže se v našem myšlení prosazuje, svědčí to o tom, že myšlení není jen projekcí našich přání a úmyslů.

(Písek, 030823–3.)